

Верољуб Вукашиновић

ЖАЛАЦ

БЕОГРАД
2024

ПРОЉЕЋЕ У БАДРОВЦУ

Сећам се моје најдраже књиге
коју сам добио на родитељском састанку,
на крају првог разреда
основне школе у Доњем Дубичу.

Наша учитељица, звала се Нада,
делила је књижице са оценама
и побожно приносила по једну књигу
за одличан успех и примерно владање.

Гледао сам у њих, сијале су
неком необичном и непоновљивом светлошћу,
и када је дошао ред на мене
угледах у рукама бљештави предмет.

Била је то књига *Прољеће у Бадровцу*
Владана Деснице, са сликом писца на корици,
који ми се благо смешио са омота
што имао је сјајну, чоколадну боју.

Од тада, прођоше силне године,
и хрпе књига затрпаше ми живот,
само нема те једне, остадох је жељан
као и укуса прве чоколаде.

СВИЦИ

Памтим мале свице како су трептали
у шумним ноћима дечјег изобиља,
ено светлаваца! к њима смо трчали,
док су светлуцали сред мирисног биља.

Сада их не виђам, као што ни лето
нема онај мирис, зли комарци зује
налик дроновима што лете над светом,
док свиткају суперћелијске олује.

Само још понекад видим неког свица,
у нечијем оку, гаси се и пали,
зато чудно људе загледам у лица
тражећи светлавце који су нестали.

ПОСРНУЋЕ

Гледам – умиру старе куће,
распукли зидови, кровови.
Скљоканог плота труло пруже,
од сете брда и долови.

Старице, старци, чавке, вране,
и то је Србија, иза луга.
И пусте њиве, неоране,
и та сељачка, тешка туга.

Да нисам посут оним прахом
са Стражилова, из висина,
не знам куд бих са овим страхом,
тим црним дахом рушевина.

Јер гледам оно што још јесам,
кроз око оца поглед сина,
а не знам више ко сам, где сам,
сав сам од кућних развалина.

Залази сунце, зраци трну,
кроз предвечерје расту сене.
Ловци гађају младу срну
а погађају само мене.

КАД ЛЈУБАВ

Кад љубав дође, и багрем бели,
тад схватиш – негде већ сте се срели,
сред неког раја, неких милина,
када сте били једна целина.

Кад љубав дође и кад процвета
у теби харфа на струни лета,
кад грлица те загрли гласом
и пшеница те обвије стасом,

кад обузму те жар, надахнуће,
кад пробудиш се с њом у свануће,
тад се у теби све зајелени,
и постеља се твоја зелени.

Кад љубав прође, и багрем бели,
из твоје собе она се сели;
тад чини ти се – виче све јаче,
а она тихо, у себи, плаче.

Кад љубав прође, отпадно лати,
пожелиш опет да ти се врати,
осећаш да те тишти све више
цвет којег нема а још мирише.

Кад љубав прође тад прошло све је,
хладно те сунце изнутра греје;
с празнином ходаш, с празнином спаваш,
у плафон гледаш – и прокишњаваш.

СТАНИЦА, У ЈЕСЕН

Брзи је прошао воз
пре неколико лета,
станица празна је скроз;
прагове броји сета.

Перон је празан, и шкрт,
а дан је јесењи, сив.
Не знаш – чекаш ли смрт
ил' воз у ком си још жив.

Негде, у даљини, чух
писак локомотиве,
што тегли, кроз ум и слух,
вагоне невидљиве.

СТАРИЦА НА ВОЛГИ

У сновима мене посећују брезе
израсле крај Свјато-Успенског Сабора,
старица на Волги кошуљу ми везе,
у Русију, једном, вратити се морам!

Хлеб и со на усни, братски стисак руке,
на светој икони сјај са царског двора;
предео у души претворен у звуке,
у Русију, једном, вратити се морам!

Зове Иван Грозни, зове Стењка Разин,
из Твера Никитин што оплови мора,
зову Достојевски, Јесењин и Пушкин,
у Русију, једном, вратити се морам!

Гласови козака са источних страна
пробијају испод језикових кора,
и дозивају ме песмом атамана,
у Русију, једном, вратити се морам!

У граду Старица на Волги што тече
широко, широко, до Балканских гора,
једна бреза мени нешто нежно рече,
у Русију, једном, вратити се морам!

ДЌЛА

Откако сам посетио ДЌла
(стратиште страшно Срба у Пиви),
мене је тамо остало пола
а друго пола још увек живи.

Предео тај је пун неке језе.
Гробну тишину дрвеће точи.
Коса девојке у лишћу брезе,
у цветовима дечије очи.

Ко једном крочи, па чак и зао,
на такво место, а свуд их има,
схватиће да је и он ту пао,
иако није међ' стрељанима.

ХОЋУ ПЕСНИКЕ

Хоћу оне песнике што пију,
што се са својим животом бију,
што се свађају, певају, псују,
и напамет песме рецитују.

Хоћу песнике, хоћу боеме
који не маре за теореме
у поезији, тој снохватици,
који свирају на својој жици.

Хоћу песнике, без тастатуре,
што у екстази стиха дрхтуре,
што пишу песме страсно и смело,
и стиховима туку у чело.

Хоћу песнике који су прави,
чија су браћа цврчци и мрави,
којима само стих је имање
а таквих све је мање и мање.

Хоћу песнике, песнике хоћу,
не желим више ову хладноћу,
не желим више ову брзину
у којој лирски пешаци гину.

ЛИРИЗАМ ДУХА И ЈЕЗИКА СТВАРАЊА

1.

*Речи, ичеле излејеле
из кошнице сновних слова
у ново се саће селе:
стирују ваздух Стиражилова.*

Верољуб Вукашиновић
„Рецитовање у Иригу...“

1.1. *Жалац* је дванаеста збирка Верољуба Вукашиновића. Збирку је песник завршио на годину дана по објављивању четврте, досад најпотпуније антологије својих песама, књиге *Лејица*.¹

Везе између *Жалца* и *Лејице* многоструке су, не само поетско-структурне већ и непосредне. Као прво, тичу се стихова пренетих из избора у збирку. *Лејица* је, наиме, књига изабраних и нових песама – међу стотину одабраних наслова, дванаест је до тада необјављиваних.² Изведемо ли, с друге стране, једначину у односу на

---

¹ Православна реч, Нови Сад 2022. – Пре *Лејице* Вукашиновић је приредио три избора из своје поезије: *Светлост у брдима* (Легенда, Чачак 2007), *Самар* (Легенда, Чачак 2014) и *Свети жар* (Графомарк, Лакташи [Република Српска] 2015).

² У уводној напомени за *Лејицу* Вукашиновић наводи које су то песме (вид. стр. 7).

збирку *Жалац*, указује се да песник не преноси из *Лейице* цео корпус нових песама него њих седам.³

Поменуће песме, при томе, нису у *Жалцу* – што, уосталом, није случај ни у *Лейици* – по уношењу у другу значењску средину окупљене у засебну групу. Напротив, као што су станишта њиховога првог појављивања разноимени кругови стихова са својим посебним смисаоно-лирским оквирима, тако су оне сопствено ново место нашле у различитим циклусима збирке *Жалац*.⁴

Нису, међутим, у питању било који циклуси једне и друге књиге већ строго морфолошки, семантички, симболички уобличене и, што је битно, тематско-мотивски кореспондентне целине. Довољно је у овом смислу наспрамно поставити наслове циклуса у којима се наведене песме налазе („Стара кућа, алилуј“, *Лейица* – „Звуци нестале хармонике“, *Жалац*; „Како је тихо, Господе“ – „Станица у јесен“; „Липа песме“ – „Једна душа“) па увидети о каквим се ту све међусобним релацијама ради.

³ Преузима песме: „Посрнуће“, „Буђење“, „Јутро у шуми“, „Д’ола“, „Прелазак песника“, „Бити песма“ и „Град поезије“. Уз наведене, у *Жалац* су унете и две својевремено нове песме из избора *Свеиш жар*: „Последњи сусрет са Ненадом Михајловићем“ и „Старица на Волги“.

⁴ У *Лейици* се, тако, песме „Посрнуће“ и „Буђење“ налазе у циклусу „Стара кућа, алилуј“, песма „Д’ола“ је у циклусу „Како је тихо, Господе“, песма „Прелазак песника“ у циклусу „Присоје“, а преостале три песме – „Јутро у шуми“, „Бити песма“ и „Град поезије“ – ушле су у циклус „Липа песме“. Распоред истих песама у *Жалцу* је овакав: песме „Посрнуће“ и „Буђење“ су у циклусу „Звуци нестале хармонике“, песма „Јутро у шуми“ у циклусу је „Станица у јесен“, песме „Д’ола“ и „Прелазак песника“ припадају циклусу „Вино из Велике Хоче“, а песме „Бити песма“ и „Град поезије“ налазе се под кровом циклуса „Једна душа“. – Мада не у оволиком обиму, исти поступак карактерише песников први избор (*Свејлост у брдима*, 2007) и збирку што за њим следи (*Врџлар*, 2008), као и избор *Свеиш жар* (2015) и збирке *Веџар и дажд* (2017) и *Тилић* (2020).

1.2. Можемо поћи и даље. За поимање дубинских чинилаца не тек *Лейнице* и *Жалца* него уопште песништва Верољуба Вукашиновића, ова чињеница није неки издвојени, успутни податак. Супротно од тога, она открива сушти, нагонски смер његове ауторске самосвести, стваралачку визију света, човека, песника – живота и стварања – која је, опет, с временом изградила препознаљиву архитектуру и задобила постојане обресе.

Поглед уназад недвосмислени је сведок тога процеса рађања и поступног поетичког сазревања идеје о саприпадности песника и песме, о стремљењу једнини унутар које се збивају мелодија и драма Вукашиновићевог певања и живљења. Не појмовни, логичко-поетски интуитет обележава таквом тежњом већ *Чежњу за вршом* (1993), прву његову збирку, и та воља да се уметнички спознају и да се – у њиховом јединству личнога и народног, световнога и светог, темпоралнога и надвременог (историчнога и метафизичког) – песничким средствима изразе апсолут видљивога и свет преко граница стварности, никада више неће напустити Вукашиновића. Ређале су се збирке, усложњавали се, мењали, укрштали планови и принципи језичког, метричког, садржинског, значењског обликовања песама, компоновања циклуса и збирки, али то настојање у свим је приликама остајало самосрж његовог стварања, несрушив хоризонт онтологије једног песништва, штавише једног песничког живота.

Сâm песник је у више наврата исказао тај одређујући доживљај, то начелно виђење сопственога стваралаштва.

Најпре у уводној напомени уз трећи избор песама. Ту износи да је преглед властитих најбољих песама поделио „у више циклуса, са идејом да се у сваком од њих

тематизује *свeтѝи жар* као жар са огњишта старе куће, жар молитве и тамјана, жар светих места и путовања, жар поетског надахнућа и песничке посвете⁵ – другим речима, свети жар духовно-уметничког постојања, песничког становања на земљи.

Седам година касније, у напомени уз *Лeйѝицу*, формализоваће он то исто поимање друкчијом терминологијом, прагматичније: „Овај избор [...] настао је из потребе да се песме које су објављиване у појединачним збиркама током протекле три деценије тематски и мотивски структурирају и уклопе у целину једне књиге.“⁶

Најзад, у разговору вођеном по штампању четвртог избора аутор наступа радикално: „Мислим да припадам оним песницима који пишу једну песму у разним варијацијама.“⁷

Све у свему, *Лeйѝица* се, будући својеврсна ауторска антологија, по свим основима исказала као саморазумљива синтеза свеукупнога језика, свих датости, намера, остварености, симболичких исходишта – опште поетике Вукашиновићевих стихова.

Жалац наставља и обогаћује пређени пут.

---

⁵ *Свeтѝи жар*, стр. 5. – На овај начин је Вукашиновић, видеће се доцније, вођен извесно романтичарском осећајношћу и погледом на уметност, именовао темељна духовна и симболичка упоришта свог певања: огњиште, молитва, светиње, надахнуће, песма као причесна посвета.

⁶ *Лeйѝица*, стр. 7.

⁷ Верољуб Вукашиновић, „Нема лирике без вере“ (разговор водио Бане Велимировић), *Србија: национална ревија* (Београд), XIV/93 (2022), стр. 68.

БЕЛЕШКА О ПИСЦУ

Верољуб Вукашиновић је рођен 14. 11. 1959. године у Доњем Дубичу, код Трстеника.

Завршио је студије Југословенске и опште књижевности на Филозофском факултету у Новом Саду.

Пише поезију.

Објавио књиге песама: *Чежња за вријом*, 1993; *Повесмо*, 1995; *Како је њихо Госјоде*, 1999, 2000; *Двери у лијама*, 2001; *Ојросији, јајње бело*, 2002; *Шумски буквар* (песме за децу), 2003, 2006; 2018; *Цветна недеља*, 2004; *Светлост у брдима* (изабране и нове песме), 2007; *Врџлар*, 2008; *Лице*, 2009. *Изнад облака*, 2012. *Самар* (изабране песме) 2014. *Свети Жар* (изабране и нове песме) 2015. *Вешар и дажд*, 2017. *Тилић*, 2020. *Летица, изабране и нове песме*, 2022.

Приредио *Пред дверима*, избор из српске молитвене поезије, 2005.

Са Марком Недићем уредио зборник о Добрици Ћосићу *Писац и историја*, 2004. и приредио зборник *Миодраг Ибровац и његово доба*, 2012.

Уређује зборнике *Савремена српска проза*, који излазе поводом истоимених књижевних сусрета у Трстенику.

Добитник је песничких награда: *Милан Ракић*, *Бранко Ћопић*, *Раде Драинац*, *Јефимијин вез*, *Печат Вароши сремскокарловачке*, *Кондир Косовке девојке*, *Песничко усјеније*, *Злајни Орфеј*, *Злајна струна*, *Србољуб Ми-*

*ишић, Зайлањски Орфеј, Пејтровдански вијенац, Змај
Оињени Вук, Сребрно леишеће ијеро (Бујарска), Небој-
ша Девеијак, Кочићево ијеро, Хаџи Драиан, Крсић Кнеза
Лазара...*

Живи и ради у Трстенику.

САДРЖАЈ

ПОСВЕТА / 5

ЗВУЦИ НЕСТАЛЕ ХАРМОНИКЕ

Жалац / 11

Пастир у брдима / 12

Дуд / 14

Круксе / 15

Мајка / 16

Ружица / 18

Последњи сусрет са Ненадом Михајловићем / 19

Камено доба / 20

Прољеће у Бадровцу / 22

Хармоникаш / 23

Ћемане / 24

Свици / 25

Посрнуће / 26

Буђење / 27

Песма старца Радоја / 28

Мала песма за великог Живадина / 30

СТАНИЦА У ЈЕСЕН

Ситна књига / 33

Емина / 34

Седамдесет и два дана / 35
Ђурђевданска / 37
Дани и ноћи / 38
Чаролија / 40
Писање песме / 41
Кад љубав / 42
Сто за двоје / 44
Станица, у јесен / 45
Загађење / 46
Бела смрт / 47
Јутро у шуми / 48
После кише / 49
Песничко вече у Ђуриној кући, у доба Короне / 50

ВИНО ИЗ ВЕЛИКЕ ХОЧЕ

Рецитовање у Иригу, на Сабору библиотекара / 53
Волга / 54
Старица на Волги / 55
Ђирилица / 56
О Светом Трифуну / 57
Вино из Велике Хоче / 58
Дђла / 59
Дечја недеља / 60
Трње кнегиње Љубице / 61
Обред / 62
Легион / 63
Допис вештачкој интелигенцији / 65
Молитва за дажд Господњи / 67
Исповест / 68
Умиљење, по Стевану / 69
Прелазак песника / 70

ЖЕДНА ДУША

Бити песма / 73

Град поезије / 75

Рима / 76

Пчела поезије / 77

Песма / 78

Позориште / 79

Са танке жице / 80

Хоћу песнике / 81

Песници / 82

Стара кућа у Трбуњу / 84

Песник / 86

Песничка слика / 87

Жедна душа / 88

Песников тестамент / 90

Дистих / 92

Жа́лац / 93

КЊИГА / 95

ПОГОВОР

Јован Пејчић: Лиризам духа и језика стварања / 101

НАПОМЕНА / 127

БЕЛЕШКА О ПИСЦУ / 129